

ŞAİR YAZAR TAYYİB ATMACA İLE ŞİİR ÜZERİNE

Konuşturan: Recep ŞEN

Sizinle yapılan bir söyleşide “Herkes kendi şiirini yazar” diyorsunuz. Buradan hareketle şunu sormak istiyorum: Gönlünüzde şiir ateşinin parıldamasına sebep olan ilk çıngı neydi? Nasıl başladı Tayyib Atmaca’nın şiir yolculuğu ve bugünlere nasıl geldi?

Şiir yolculuğum Osmaniye İmam Hatip Ortaokulunda başladı. Bir taraftan günlükler tutuyor bir taraftan da ayrı bir deftere şiirler yazıyordum. Bizim mahallede aynı sokakta oturduğumuz Hamza Ekrem adında bir ağabey vardı. Onun şiirleri dergi ve gazetelerin kültür sanat sayfalarında yayınlanıyordu.

Ben de onun gibi şair olmak istiyordum. Bir yandan onun şiirlerini okuyor bir yandan da onun kitaplığından faydalanıyordum.

Hamza abi, hem serbest şiir yazıyor hem de hece ölçüsüyle şiirler yazıyordu. Ona şair olmak isteğimi söyledim, o da bana belli konular verdi. Verdiği konular üzerinde şiirler yazmaya başladım.

Ortaokul son sınıfta şiirlerim Osmaniye’de mahalli gazetelerde yayınlanmaya başladı. Zaman içinde hece ölçüsüyle şiirler yazmaya başladım. Yürürken irticalen şiirler söylerdim. Şiir söylerken de parmaklarımı sayarak hece ölçüsünü tutturmaya çalışırdım.

Hece ölçüsünü tutturuyordum ama kafiye ve ayaktan habersizdim. Önce Abdurrahim Karakoç’un Vur Emri’ni hem okuyor hem de taklit ediyordum. İmam Hatip Ortaokulundan sonra Osmaniye Ticaret Lisesine kaydoldum.

Adı dikkatimi çeken Yetik Ozan’ın Atmaca Uçurumu kitabını aldım.

Bu iki kitap başucu kitaplarım oldu. Yine aynı yıllarda, Dilaver Cebeci, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu ve Necip Fazıl’ın Çile’si ile tanıştım.

Hamza Ekrem ağabeyin İnilti isimli bir şiir kitabı çıkmıştı. 1979 yılında onunla ortaklaşa – aynı sokakta olduğumuzdan- kitabımızın adı Çıkmaz Sokak olacaktı.

Şiirlerin yarısı onun yarısı benim şiirlerimden oluşan kitap için ikimiz de para biriktirdik, kitabı tam matbaaya vereceğimiz hafta kitap paramı çaldırdım, bundan dolayı bu kitabımız çıkmadı.

1980 yılında hem Osmaniye Ticaret Lisesinde okuyor hem de hafta sonları bir matbaada çalışıyordum.

Kurşun harflerle kendim dizip, baskısını ve cildini yaptığım Hüzünlerin Düğünü kitabını yayımladım. Beş yüz adet bastığım kitap bir ay içinde tükenince kendimi şair görmeye başladım.

Okuduğum kitaplardaki şiirlerle kendi şiirlerimi karşılaştırmaya başlayınca, şiirin Ş’sinden haberdar olmadığının farkına vardım.

Bu farkındalıktan sonra sağcı, solcu, İslamcı demeden yüzlerce kitap okudum. Bu okumalarım 1993 yılında Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış kitabım yayımlanıncaya kadar sürdü.

Güneysu Dergisi’nin kurucuları arasında yer aldınız ve uzun süre bu derginin yayın yönetmenliğini yapmışsınız. Biraz da o günlere gidelim. Güneysu ne zaman yayın hayatına başladı. Derginin kuruluşunda kimler vardı? Edebiyat dünyasına kapı aralamanızda bu derginin nasıl bir etkisi oldu?

1982 yılında Osmaniye Merkez Ortaokulu müsamere salonunda 10-15 şairin katılımıyla bir şiir sergisi açtık. Bu şiir sergisinin tekrarı 1984 yılında yine aynı salonda yapıldı ama bu sefer sergiye 45 şair katılmıştı.

O yıl içinde sergiye katılan şairlerle birkaç kez bir araya geldik daha sonra 1985 yılında Güneysu Dergisi’ni çıkarmaya karar verdik. Bu derginin 45 sayı yayın yönetmenliğini yaptım.

Bu derginin ağır yükünü Bestami Yazgan ağabey ile birlikte paylaştık. Derginin kuruluşunda Ahmet Neşet Dinçer, Ahmet Vefa Eray, Ali Sönmez, Mustafa Bardak, Bestami Yazgan, Mahmut Zeren Kaya ve ben vardım.

Derginin birinci yılından sonra Mehmet Avşar, Reşat Gürel, Baki Teke, Mehmet Fatih Köksal, Mehmet Durmaz, Osman Karataş dergi yönetimine katıldılar. Güneysu bir edebiyat dergisi olarak Türk edebiyatında yerini almaya başlamıştı.

Güneysu Şiir Şölenleri düzenledik, kitaplar basmaya başladık. Bu arada dergiden ayrılan arkadaşlar oldu.

Güneysu biraz da benim çıraklıktan kalfalığa doğru geçişime denk gelen bir dergi oldu. Şimdiki yazmış olduğum şiir damarının ilk örnekleri Güneysu’da yayınlandı. İkinci kitabım Külüngün Taşlara Çizdiği Nakış Güneysu yayınları arasında çıkan ikinci kitap oldu.

Şiirlerinizi okuduğumuzda geleneğe yaslanan bir yanınızın olduğunu görüyoruz. Halk şiiri tarzında yazdığınız gibi hecenin imkânlarından faydalanarak yazdığınız serbest hece tarzında şiirleriniz de var. Şiirin gelenekle bağı noktasında ne söylemek istersiniz?

Ara sıra serbest şiirler de yazdım ama bunların sayısı toplam şiirlerimin yüzde beşini ancak bulmuştur. Her ne kadar da yazmış olduğum şiirler halk şiiri imkânları ölçüsünde yazılan hece şiirleri olarak gösterilse de bu tanımlamayı doğru bulmuyorum. Halk şairi tabiri çok yanlış bir tabirdir.

Bugün bile Kültür Bakanlığımız bu yanlışını sürerek hece ölçüsüyle şiir yazıp şairliğini tescil ettirmek isteyenlere “Halk Şairi”, “Kalem Şairi” unvanlı kart veriyor. Günümüzde okuma yazma bilmeyen şiirlerini irticalen söyleyen bir şair varsa ancak buna halk şairi denir. Bir şair ya şairdir ya değildir. Eğer buna bir isim vermemiz gerekse hece şairi ya da divan şairi diyebiliriz ama bu bile anlatmak istediğimizin içini doldurmaz. O zaman serbest şiir yazanlara da serbest şair mi diyeceğiz? İllaki bir isim vermemiz gerekirse de hece ya da aruz ölçüsüyle yazıyor ya da serbest yazıyor diyebiliriz.

Günümüzde hece şiirinin kapı dışarı edildiği dergilere bakarsak, o dergi yönetmenlerinin gözünde her hece şiiri yazan halk şairi, halk şiirinin de devri kapanmıştır. Bir şairi hece şiiri yazacaksın diye zorlamadığımız gibi hece ile yazan her şairi de dışlamaya hakkımız yoktur. Bizden önce yaşamış ve elan da aynı çağda yaşadığımız serbest şiir yazan şairlere bir bakınız şiirlerinde gelenekten beslendiklerini hissedersiniz.

Çünkü şiirlerindeki ses akışı, iç kafiye, anlam bütünlüğü, anlaşırılığın hâkim olduğunu fark edersiniz. Bu yüzden geleneksel şiirimizden beslenmeyen daha doğrusu bu şiirleri görmezden gelerek şiir yazmak kendi köklerinizi inkâr etme anlamına gelir. Kökü olmayan hiçbir meyve, hiçbir ağaç yoktur. Atalarımızın “Otu çek köküne bak” demeleri buraya cuk diye oturur.

Gelenekten ne kadar beslendiyseniz şiirlerinizde, nesirlerinizde yerli ve milli bir duygu hâkim olur. Bu yerliliği sağ sol diye de ayırt etmemek gerekir. Necip Fazıl'ın şiiri ne kadar bizimse Nazım Hikmet'in şiiri de o kadar bizimdir.

Dergiler edebiyat dünyasında birer okul. Birçok şairin, yazarın yetişmesine, kültür ve sanat dünyamıza adım atmasına vesile oluyor. Sizin bir önemli yanınız da çıkardığınız edebi dergilerle ortaya çıkarıyor aslında. Bu anlamda Güneysu, Kırığı, Ardıc,

dergileriyle önemli bir hizmeti ifa ettiniz, Hece Taşları ve Açikkara dergileriyle de bu hizmeti ifa etmeye de devam ediyorsunuz. Niçin dergi yayıncılığı? Siz de başkaları gibi şiirlerinizi yazar evinizde otururdunuz, sizi bu yola iten bir dert olmalı. Biraz bu derdi konuşalım mı ne dersiniz?

Edebiyat dergileri bir ihtiyaçtan doğar. Bu ihtiyaç bazen kişisel bazen de toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanır. Geriye dönüp baktığımda çıkarmış olduğumuz dergilerin tamamındaki çıkış gayemiz, edebiyat dünyasında kendimize bir alan açmaya çalışmaktan ziyade bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik olduğuna inanıyorum. Güneysu dergisini çıkarmaya başladığımızda yerelden ulusala geçmeyi planlamamıştık. 24. Sayımızla birlikte aramıza katılan yeni arkadaşlarla dergiyi ulusala taşımaya başladık. Bu dergi Türk edebiyatında iyi bir çizgi yakaladı. 45. Sayıda dergiden ayrıldım. Kırığı Şiir dergisi de yayın hayatına başladığında sadece şiir dergisi olan bir başka dergi yoktu, 36 sayı ile birlikte 11 şiir kitabı yayınladık. Kırığı kendi imkânlarıyla reklam almadan çıkan bir dergi oldu. O zamanlar üniversitelerin bulunduğu şehirlerde en çok satılan dergiler arasında yer aldı. Ardıc dergisini ise Eskişehir'de Mustafa Özçelik ağabey ile birlikte çıkardık. Gayemiz, uzun zamandır edebiyata küsen hiçbir yerde yazı ve şiirlerini yayınlamayan şairlere, yazarlara ulaşmaktı.

Kısmen başarılı olduk ama istediğimiz seviyeyi yakalayamayınca 18. sayı ile birlikte yayın dünyasından çekildik. Hece Taşları Şiir dergisi ise, geleneğe sahip çıkarak hece ve aruz ölçüsünde şiir yazanların şiirlerinin yayımlandığı bir dergi olmadığından ve gelecek nesiller için hem örnek hem de ilk olması bakımından e-dergi olarak Eskişehir'de yayın hayatına başladı ve Kahramanmaraş'ta yayın hayatını sürdürüyor.

Açikkara Mizah Dergisi ise Kırığı Şiir Dergisi'nin eki gibi düşündüğümüz Patlıcan Mizah dergisinin devamı niteliğinde bir dergi olacaktı ama Patlıcan ekibinde yer alan gençler bizimle birlikte yürümek istemediler. Açikkara, küfürsüz kara mizah dergisi olarak Kahramanmaraş'ta her ayın 21'inde çıkmaya devam ediyor.

Hayatımda “keşke” kelimesini pek kullanmam kendi kendime keşke 'iyi bir okur olsaydım' dediğim zamanlar çok olmuştur. Okurken de ara sıra bir şeyler yazardım. Her şehirde durumdan vazife çıkarıp bu tür sorumlulukları yüklenen insanlardan birisi de ben oldum. Ben olmasam bir başka arkadaş bu sorumluluğu üzerine alacak ve bizden sonra da bir başkası durumdan vazife çıkarıp bu edebiyat ocağını tüttürmeye devam edecektir.

Sorumluluk hissederek edebiyat ocağını tüt-türmeye çalışanlara selam olsun. Efendim bugün, bakmalık, seyirlik işlerin daha popüler olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Böyle bir dünyanın içinde ken-dini popülerliğin rüzgârına kaptıran bir insan için kitap okumak, hele hele de şiir okumak zor ve zah-metli iştir. Peki, böyle bir dünyada biz ne söyleyelim ki, insanlar özellikle de gençler şiire yönelsin?

İnsan farkına varmadan kendi kendine zulmet-meyi seven ve aynı zamanda bencil bir varlıktır. İnsan kendi hayatından ve kendisinden sonra gelecek ha-yatlardan sorumludur.

İnsanlık adına yapmış olduğu iyi hizmetler, yap-mış olduğu hizmetin kalıcılığı ne kadarsa o kadar so-rumluluktan payına düşeni alır. Amel-i Salih'e göre eylem yapmakla mükellefiz. Yapmış olduğumuz ede-biyat da elbette yapmış olduğumuz işler arasında ye-rini alacağına göre bin ölçüp bir biçmek zorundayız.

Bizlerden yüzyıllar önce yaşamış ve bugün ku-laklarımızda hoş sedalarını duymaya devam ettiği-miz şair/yazar, ilim/sanat insanlarının açmış olduk-ları çığırdan yürüyerek insandan insana ulaşmak-tayız. Kendimize alacağımız herhangi bir eşya için kaliteden tutun da fiyat araştırmasına kadar bir sürü çalışma yaptıktan sonra almaya karar verdiğimiz eşya kadar değerli değil mi okuduğumuz kitap-lar?

Geçmişte yaşamış ve hecenin bütün ölçülerini bilen ya da aruz ölçüsüyle yazarken bütün aruz kalıp-larıyla şiir yazar şairlerle günümüz şairlerini -bazı is-tisnaları dışarıda tutarak- mukayese etmek bile akla zi-yandır.

Onlara göre hece şiiri halk şiiridir ve devrini ta-mamlamış, divan şiiri (aruz) ise Osmanlı aristokrati-nin işidir ve aruz ölçüsüyle günümüz modern şiirini yazmak mümkün değildir.

Biraz insaflı davranarak yaşlı genç ayırımı yap-madan şiir yazsın ya da yazmasın şiir zevkine hâkim olmak için hem hece ile yazılan hem de aruz ölçüsü-yle yazılan yüzlerce kitap okuduktan sonra ben şiir oku-yucusuyum demeli.

Şiir yazıyorum diyen adayın da bu edebi zevke sahip olmadan şiir yazıyorum diye ortaya çıkmaması gerek. Ben böyle bilirim böyle söylerim, gençler ya da yaşlılar ne okurlar, ne yazarlar orası kendilerine ka-lacak.

Hani “Melâli anlamayan nesle âşına değiliz” demişti ya şair. Sizin, “Sarı Kitap” adlı şiir kitabınız-da “Sarı/Hüzün” şiirinizden şu dizeleri okuyoruz: “Gece geç yatıyor ben bekliyorum / Dışındaki cama

bir kuş vuruyor / İçimdeki kuştan bir çığlık kopuyor / Anne yüreğinle bir duyabilsen / Bir dokunabilsen yaralarım” Hüzün sizin şiirlerinizin başat teması. Şair ve hüzün konusunu da konuşalım biraz, hüzün şairin neyi olur, ne söylemek istersiniz bu konuda?

Dünyayı bir gurbet gibi görmeye başladığım günden bu güne hüznü gönlümün iç gömleği gibi gi-yindim diyebilirim.

Ya da hüzün gelip beni buldu. İlk şiir kitabımın adı Hüzünlerin Düğünü, ikinci kitabım Külüngün Taş-lara Çizdiği Nakış'ın kapağı sarı renklerin hâkim ol-duğu bir ebru deseni, üçüncü kitabımın adı ise Sarı Kitap. Bütün bunlar bir tesadüf olamaz diye düşünü-yorum.

Hatta 2017 de çıkan son kitabım Temize Çekil-mez Ömür Defteri'nin kapağı dahi hüzün renginde. Dünya ile barışık olanlardan sanatçı çıkmaz.

Hüzün ile acıyı birbirine karıştırmamak gerek. Hüzün ayrı, acı ayrıdır. Şairi besleyen de hüzün olsa gerek. İnsanın bir hüznü yanı varsa bu biraz da hayat tarzı oluyor. Mesela yapmış olduğum işlerden dolayı hiçbir zaman önde olmayı sevmem bundan do-layı eşim ve çocuklarım ve arkadaşlarım tarafından eleştirilmeme rağmen bu hüznü yanıma sevirim. İnsan böylece dışından içine kapanıyor. İnsan içinde-ki dünyada gezerken dışındaki dünyaya pek dönüp bakmaz.

Doğru mu yapıyorum yanlış mı yapıyorum ora-sını bilmiyorum ama en azından aklımla kalbimin or-taklaşa açtığı çığırdan yürümeye çalışıyorum.

“Dünya ile barışık olanlardan sanatçı çık-maz.” Sözlünüzden hareketle bu mevzuyu biraz aç-a-lım isterseniz ağabey. “Bende Yanan Türkü Sende Sönüyor” kitabınızda: “Dünya sofrasına bağdaş ku-ralı / Ensem kalınlaştı göbeğim şişti / Aç kalmadım aç halinden bilmedim / Nimetler şükürsüz eriyip gitti / Sevgili evine dönmedi evim / Soframı aşkınla donat Allah'ım” diyorsunuz. Şairin dünyalık sevgisi ve dünyalıklarla ilişkisi konusunda ne söylersiniz?

Rivayet odur ki bir gün Mevlana Hazretleri evine geldiğinde karısına yemek olup olmadığını sor-duğunda karısı evde bir şey olmadığını söyler. Bunun üzerine Mevlana sevinir ve şöyle der: "Allah'a şükür-ler olsun, bugün evimiz, Peygamber Efendimizin evine benzedi."

Günümüzde bu duruma düşen ev sahibi var mı bilmiyorum. Demek ki bu şiir biraz da Mevlana'dan esinlenerek yazılmış. Çok insanın yoklukla imtihanı kolay geçer. Asıl zor imtihan varlıkla imtihandır.

Hayatımda hiçbir zaman yüksek mevki ve makamlara gelip de erdemlerine sahip çıkamayan insanlara şöyle böyle demedim. Çünkü bu insanların ne ile sınıandığını bilmiyoruz.

Karşı cins ve para ile sınanmayı göze almak demek közün üzerinde yürümeyi göze almak demektir. İşte insan da bu közün üzerinde ayaklarını tamamen yakmadan yürüyerek karşıya geçebiliyorsa insan, değilse şeytanın yoldaşdır. Hani Koca Yunus: “Hamdım, piştım, yandım” diyor ya ben şimdi yavaş yavaş pişmeye başladım diyorum kendi kendime. İnşallah günü gelir de yanarım. Dünya bir deniz gibidir insan bunun bilincinde olursa kıyılarda boyunu geçmeyen yerlerde yüzmeli. Ne kadar iyi yüzücü olursanız olun kara ile deniz arasındaki mesafenizi iyi ayarlamadığınız zaman deniz sizi koynuna doğru çeker.

Dünyada bir misafir gibi yaşamak zorunda olduğumuzun farkına vardığımızda yaşadığımız hayatın bir kıymeti olur. Gerisi angarya işler.

Şiir açısından bakıldığında mümbit bir coğrafyada doğdunuz ve burada yetiştiniz. Kahramanmaraş'tı kastediyorum. Edebiyat dünyamızın söz ustalarını tanıdınız onlarla sohbetiniz, dostluğunuz oldu. Abdurrahim Karakoç (Allah mekânını cennet eylesin) usta da bunlardan birisi. Tarihe tanıklık etmek ve kayıt düşmek adına büyük ustayla olan ve daha önce başka bir yerde paylaşmadığınız bir hatıranızı okurlarımızla paylaşsanız çok seviniriz?

Abdurrahim Karakoç ağabey, Mehmet Akif'in; “Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek” dediği gibi sözünün içini tamı tamına dolduran bir insandı. Gönül olarak uysal bir insandı ama hakkı haykırmak için hiddetlendiğinde ise arslan kesilirdi.

Onunla ilk defa 1980 yılında Afşin'de karşılaştık. Bir nalburda oturuyor ve ben onu tanımıyorum. Beni göstererek “bu arkadaşımız da şair, hem de şiir kitabı var” dediler. Abdurrahim ağabey; “Memnun oldum delikanlı yayında şiir kitabın varsa birini imzala da ver.” dedi. Hüzünlerin Düğünü kitabım yeni çıkmıştı.

Bu arada yanımda kitap vardı imzalamak için adını sorduğumda Abdurrahim Karakoç deyince elim ayağım titredim ne diyeceğimi bilemedim. Kitabı imzalamadan vermeye çalıştım kabul etmedi. Elim titreyerek kitabı imzalayıp verdim. Tahminen 1984 yılında Ankara'ya taşındı. Yıllar sonra Sincan'da evinde zi-

yaret ettiğimde kitaplığında kitabımı çıkarıp “Hala kitabımı saklıyorum” dedi.

Beşinci Mevsim kitabı çıktığında kendisinden 50 tane kitap istemiştım. Kitapları bir hafta içinde sattım ve parasını kendine gönderdim.

Abdurrahim Karakoç, Bahaettin Karakoç, Hayati Vasfi Taşyürek ve Ali Akbaş Kahramanmaraş şiir coğrafyasında şiir ağaları olarak başı çekenlerdendir. Çok şükür dördü ile de tanışmak, görüşmek, muhabbet etmek nasip oldu. Bugün şiir mayamın oluşmasında bunların katkılarını yadsıyamam. Allah göçenlere rahmet etsin, Ali Akbaş ağabeye de sağlıklı ömür versin.

Şiir, medeniyet dünyamızı inşa eden en önemli unsurlardan bir tanesidir. Bu topraklarda sözün en hası şiirle söylenmiştir. Gönül dilimiz Türkçe bugünlere Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Mevlana, Baki, Fuzuli, Yahya Kemal, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç gibi gönümüzü aydınlatan uç beyleri ile geldi. Bu uçbeylerinin eserlerini kültür dünyamızdan çıkardığımızda ortada Türkçe diye bir şey kalmaz. Bu anlamda şair, şiir vadisinde kalem oynatırken hangi hassasiyetleri göz önünde bulundurmalı?

Geçmiş ile gelecek arasında dil köprüsünü kuran bu insanlar olmasaydı gönül dünyamız karanlıkta kalacaktı. Bizler onlardan aldığımız ışıqla önümüzü görmeye çalışıyoruz. Gerek şair, gerekse de okur, bu hassasiyetleri okumadan onların fikirlerinden beslenmeden kendi kendine bir şey üretemez. Üretmeler bile bizim gönül dünyamıza hitap edemezler. Hani atalarımız “otu çek köküne bak” demişler ya. Siz hangi kaynaklardan beslediyseniz düşünce ve fikir mayanızı da o kaynaklardan almışsınız demektir.

Gayemiz bal yemekse, mümkünse Anzer Balı yemeye çalışmalıyız. Çünkü bu balın özünde on binlerce endemik çiçeklerin polenleri vardır. Dilimize sahip çıkmak zorundayız. Dilimiz aynı zamanda bizim kimliğimizdir. Dili iyi kullanmak için de ana sütümüz gibi temiz Türkçe kelimelerle yazılmış eserleri okumalıyız. Şahsi ihtiyaçlarımızı gidermek için nasıl seçici davranıyorsak, düşünce dünyamızı aydınlatacak düşünceler için de edebiyatımızın uç beylerinin yazdıklarından başlayıp günümüze doğru okumalar yapmak zorundayız. Böyle okumalar yaparsak kendimizi bilir, başkalarına da faydalı bireyler oluruz ves-salam.